

Wielość dłużników albo wierzycieli (art. 366–383 k.c.)

W większości zobowiązań po stronie wierzyciela oraz po stronie dłużnika występują pojedyncze podmioty. Zdarzają się jednak przypadki, kiedy liczba wierzycieli lub dłużników jest większa. Sytuacja ta może ukształtować się już przy powstaniu zobowiązania lub później. Rodzi ona poważne konsekwencje związane zwłaszcza z kwestią podzielności lub niepodzielności świadczenia oraz ewentualną solidarnością zobowiązania.

Zobowiązanie I. solidarne

Zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. [ART. 369 K.C.] Ponieważ w zobowiązaniu takim występuje wielość dłużników lub wierzycieli, należy wprowadzić szczególne zasady dotyczące w szczególności spełniania świadczenia oraz jego odbioru.

1. Solidarność wierzycieli

W solidarności wierzycieli (solidarności czynnej) kilku wierzycieli jest uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego z nich, a przez zaspokojenie któregośkolwiek z wierzycieli dług wygasa względem wszystkich.

Spełnienie świadczenia przez dłużnika następuje zgodnie z jego wyborem – do rąk któregośkolwiek z wierzycieli; tylko w przypadku wytoczenia powództwa przez jednego z wierzycieli dłużnik będzie musiał spełnić świadczenie właśnie do jego rąk. [ART. 367 § 1 I 2 K.C.]

Oddziaływanie solidarności czynnej umacnia pozycję dłużnika – do czasu wytoczenia powództwa przez jednego z wierzycieli solidarnych może sam wybrać wierzyciela, do którego rąk dokona świadczenia.

Skutek w odniesieniu do wszystkich wierzycieli solidarnych odnoszą:

- zwłoka dłużnika;
- przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia względem jednego z wierzycieli.

Sytuacji prawnej pozostałych wierzycieli solidarnych nie pogarszają takie czynności jednego z wierzycieli jak:

- rozłożenie świadczenia na raty;
- zwolnienie z długu;
- zawarcie ugody.

Jan K., Tomasz D. oraz Walenty S. wykonali dla Konrada T. bramę kutą wjazdową na jego posesję. W pisemnej umowie zastrzeżono, że Konrad T. zapłaci wykonawcom – jako wierzycielom solidarnym – wynagrodzenie w wysokości 15.000 zł. Po miesiącu od wymagalności zapłaty, wobec braku świadczenia, Tomasz D. przyjechał do Konrada T. odebrać pieniądze. Ten odmówił zapłaty i pokazał Tomaszowi D. pisemne oświadczenie Jana K. o zwolnieniu zamawiającego bramę w całości z długu. Tomasz D. wytłumaczył Konradowi T., że niniejsze zwolnienie z długu nie ma wpływu na jego roszczenie.

Kamila J. i jej siostra, Hanna J., na podstawie umowy sprzedaży były solidarnymi wierzycielkami w stosunku do Bronisława M. Termin przedawnienia roszczenia o zapłatę ceny sprzedaży upływał dnia 20 maja 2015 r. W dniu 25 maja 2015 r. Kamila J. zadzwoniła do siostry z płaczem, że uzyskała poradę prawną, zgodnie z którą roszczenie o zapłatę jest już przedawnione i taki zarzut Bronisława M. może spowodować oddalenie ich zamierzanego powództwa. Hanna J. uspokoiła siostrę informacją, że jeszcze w styczniu 2015 r. złożyła w stosownym sądzie wniosek o zawezwanie Bronisława M. do próby ugodowej co do zapłaty, które przerwało bieg przedawnienia w stosunku do obu sióstr.

2. Solidarność dłużników

W solidarności dłużników (solidarności biernej) kilku dłużników jest zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregośkolwiek z dłużników zwalnia pozostałych. Wszyscy dłużnicy pozostają zobowiązani aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela. **[ART. 366 § 1 I 2 K.C.]**

Jeżeli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie dotyczące ich wspólnego mienia, są one zobowiązane solidarnie, chyba że umówiły się inaczej.

Działania lub zaniechania jednego z dłużników solidarnych nie mogą szkodzić współdłużnikom. **[ART. 371 K.C.]** Ujemnego wpływu na pozycję pozostałych dłużników nie będą zatem miały takie czynności dłużnika jak:

- zwłoka dłużnika;
- uznanie długu;
- zrzeczenie się wobec wierzyciela zarzutu przedawnienia.

Tym samym zwolnienie z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych nie będzie miało skutku względem współdłużników. **[ART. 373 K.C.]**

Małżonkowie Wanda i Roman D. wynajmowali lokal mieszkalny od Radka S. Nie zapłacili mu czynszu za pięć ostatnich miesięcy najmu – łącznie na kwotę 10.000 zł. Wynajmujący zamierza pozwać ich do sądu o powołaną należność: będzie domagał się zasądzenia 10.000 zł solidarnie od obojga ze względu na wspólność majątkową małżeńską, która rodzi taką odpowiedzialność.

Rodzeństwo Darek S., Karol S. i Marta S. są spadkobiercami po ojcu, Edwardzie S. Jeszcze przed działem spadku zostali pozwani przez Bank Jutrznia SA w Chorzowie do zapłaty solidarnie kwoty 15.000 zł z tytułu uregulowania długu spadkowego. Sąd zasądził od nich solidarnie taką kwotę. Bank wszczął postępowanie egzekucyjne tylko wobec Darka S., czemu ten pisemnie się sprzeciwił.

Komornik poinformował dłużnika, że działa zgodnie z prawem, albowiem przy solidarności dłużników oznaczonej na tytule egzekucyjnym (wyroku sądu), to wierzyciel wybiera, w jaki sposób i od których dłużników solidarnych egzekwować należność, a bank zdecydował się wystąpić właśnie przeciwko niemu.

PRZYPADKI, W KTÓRYCH ZMIANA SYTUACJI JEDNEGO Z DŁUŻNIKÓW WPŁYWA NA POZOSTAŁYCH

odnowienie dokonane między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych	zwalnia współdłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł, że zachowuje przeciwko nim swoje prawa [ART. 374 § 1 K.C.]
zwłoka wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych	ma skutek także względem pozostałych współdłużników [ART. 374 § 2 K.C.]
wyrok zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych	zwalnia współdłużników, jeżeli uwzględnia zarzuty, które są im wszystkim wspólne [ART 375 § 2 K.C.]

Rodzeństwo Jarek Z. i Gabriela J. byli dłużnikami solidarnymi wobec Damiana F. w zakresie zapłaty kwoty 7000 zł. Wierzyciel pozwał Jarka Z. do sądu o zapłatę. W wyroku oddalono powództwo, albowiem Jarek Z. podniósł zarzut wygaśnięcia zobowiązania, które zostało zapłacone przy dokonywanej kompensacie innych należności pomiędzy tymi stronami. Damian F. pozwał następnie Gabrielę J. o zapłatę kwoty 7000 zł. Pozwana w sądzie wykorzystała na swoją korzyść fakt wydanego już wyroku w sprawie przeciwko jej bratu – albowiem zarzut wygaśnięcia zobowiązania był wspólny dla rodzeństwa.

Dla dłużnika solidarnego istotne jest to, że może bronić się zarzutami przysługującymi mu osobiście względem wierzyciela, jak również tymi, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom. [ART. 375 § 1 K.C.]

UWAGA! Solidarność bierna może powstać na podstawie czynności prawnej lub z ustawy. Solidarność czynna może natomiast powstać jedynie na podstawie czynności prawnej.

Zobowiązanie może być solidarne, chociażby każdy z dłużników był zobowiązany w sposób odmienny albo chociażby wspólny dłużnik był zobowiązany w sposób odmienny względem każdego z wierzycieli.
[ART. 368 K.C.]

3. Regresy

REGRESY DŁUŻNIKÓW SOLIDARNYCH	REGRESY WIERZYTELI SOLIDARNYCH
• jeżeli jeden z dłużników spełnił świadczenie, treść istniejącego między współdłużnikami stosunku prawnego rozstrzyga o tym, czy i w jakich częściach może on żądać zwrotu od współdłużników • jeżeli z treści tego stosunku nie wynika nic innego, dłużnik, który świadczenie spełnił, może żądać zwrotu w częściach równych [ART. 376 § 1 K.C.] • część przypadająca na dłużnika niewypłacalnego rozkłada się na współdłużników [ART. 376 § 2 K.C.] – wzmacnia to pozycję tego z dłużników, który uregulował dług i nie naraża go na szkodę z tego tytułu	• jeżeli jeden z wierzycieli solidarnych przyjął świadczenie, treść istniejącego między współwierzycielami stosunku prawnego rozstrzyga o tym, czy i w jakich częściach jest on odpowiedzialny względem współwierzycieli • jeżeli z treści tego stosunku nie wynika nic innego, wierzyciel, który przyjął świadczenie, jest odpowiedzialny w częściach równych

4. Solidarność nieprawidłowa

Solidarność nieprawidłowa (zobowiązanie *in solidum*) wiąże się z sytuacją, w której dłużnicy będą zobowiązani względem wierzyciela w taki sposób, że spełnienie świadczenia przez jednego z nich zwolni pozostałych mimo braku podstawy prawnej w treści ustawy czy w czynności prawnej. Solidarność taką określa się często mianem niewłaściwej, pozornej.

Jan K. został poszkodowany w wypadku drogowym, którego wyłącznym sprawcą był Joachim B. prowadzący swój samochód dostawczy z nadmierną prędkością. Jan K. w wyniku zdarzenia doznał złamania stawu biodrowego. Postanowił pozwać do sądu o zadośćuczynienie kierującego pojazdem oraz Zakład Ubezpieczeń CZUWAJ S.A., na który wskazała polisa OC pojazdu. Adwokat poszkodowanego wytłumaczył mu, że kierujący odpowiada za delikt, a zakład ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność kontraktową na podstawie umowy ubezpieczenia. Powód domaga się teraz od pozwanych zapłaty na swą rzecz kwoty 60.000 zł zadośćuczynienia przy zastrzeżeniu, że zapłata przez jednego z pozwanych zwolni drugiego.

ROZDZIAŁ

Zobowiązania podzielne II. i niepodzielne

Jeżeli jest kilku dłużników albo kilku wierzycieli, a **świadczenie jest podzielne**, zarówno dług, jak i wierzytelność dzielą się na tyle niezależnych od siebie części, ilu jest dłużników albo wierzycieli. Części takie są równe, jeżeli z okoliczności nie wynika nic innego. [ART. 379 § 1 I 2 K.C.] Świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości.

Co do zasady, przy świadczeniu podzielnym każdy z dłużników będzie odpowiadał za swoją część długu, a ponadto niewypłacalność któregośkolwiek z dłużników będzie obciążała wierzyciela. Przeciwnie, **świadczenie niepodzielne** nie może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości.

1. Pozycja dłużników

Dłużnicy zobowiązani do świadczenia niepodzielnego odpowiadają za spełnienie świadczenia jak dłużnicy solidarni. [ART. 380 K.C.] Tak odpowiadają również w braku odmiennej umowy dłużnicy, którzy zobowiązani

są do świadczenia podzielnego, ale wzajemne świadczenie ich wierzyciela jest niepodzielne. Dłużnik, który dokonał spełnienia świadczenia niepodzielnego, może domagać się od pozostałych dłużników zwrotu wartości świadczenia według zasad obowiązujących dłużników solidarnych – zatem regres będzie oparty na podstawie art. 380 § 3 k.c. w zw. z art. 376 § 1 k.c.

Na mocy umowy sprzedaży samochodu osobowego marki Syrena, jego współwłaściciele, Marcin K. i Joanna K., byli zobowiązani wydać pojazd nabywcy (Halinie R.) do końca maja 2015 r. Nie uczynili jednak tego. Joanna K. zadzwoniła do Haliny R. z informacją, że jej mąż ją porzucił i wyjechał z kraju tymże samochodem. Od dwóch miesięcy nie ma od niego żadnych wiadomości. Halina R. złożyła pozew tylko przeciwko Joannie K. o wydanie przedmiotu sprzedaży, argumentując, że ta solidarnie odpowiada za zobowiązanie.

2. Pozycja wierzycieli

Jeżeli jest kilku wierzycieli uprawnionych do świadczenia niepodzielnego, każdy z nich może żądać spełnienia całego świadczenia. **[ART. 381 § 1 K.C.]** Jednak w razie sprzeciwu chociażby jednego z wierzycieli, dłużnik obowiązany jest świadczyć wszystkim wierzycielom łącznie albo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego. **[ART. 381 § 2 K.C.]**

Bracia Konstanty G. i Romuald G. zamówili u Jana F., znanego krakowskiego malarza, portret ich zmarłego przedwcześnie ojca. Zanim mistrz ukończył dzieło, bracia pokłócili się i zamieszkali na dwóch krańcach Polski. Jan F. napisał do obu braci zapytaniem, komu ma wydać obraz. Żaden z braci nie zgodził się na wydanie portretu drugiemu, a nie mogli znaleźć wspólnego terminu dla odebrania go. Wobec takiej sytuacji Jan F. zdecydował się złożyć dzieło do depozytu sądowego.

Co ważne, jeżeli jeden z wierzycieli uprawnionych do świadczenia niepodzielnego przyjął świadczenie, jest on odpowiedzialny względem pozostałych wierzycieli według tych samych zasad co wierzyciel solidarny. [ART. 383 K.C.]

Skutek w odniesieniu do wszystkich wierzycieli solidarnych odnoszą:

- zwłoka dłużnika;
- przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia względem jednego z wierzycieli.

Sytuacji prawnej pozostałych wierzycieli solidarnych nie pogarsza zwolnienie dłużnika z długu przez jednego z wierzycieli uprawnionych do świadczenia niepodzielnego – nie ma wobec nich żadnego skutku.

Pytania kontrolne nr 2

1. Modelowym przykładem świadczenia podzielnego jest
 - a) zapłata sumy pieniężnej.
 - b) wydanie lokalu.
 - c) wykonanie dzieła w postaci namalowanego obrazu.
 - d) reprezentowanie mocodawcy przy sporządzaniu aktu notarialnego.
2. Co do zasady, odnowienie dokonane między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych
 - a) ma skutek zobowiązujący wobec współdłużników.
 - b) zwalnia współdłużników.
 - c) jest nieważne.
3. Jeśli nic innego nie wynika z treści stosunku zobowiązaniowego, dłużnik, który spełnił świadczenie
 - a) może żądać od współdłużników zwrotu w częściach równych.
 - b) może żądać od współdłużników zwrotu połowy spełnionego świadczenia.
 - c) nie może żądać zwrotu od współdłużników.